

Dinle-ye-meyenlere

To whom could not listen

Ertuğrul H. Aydemir

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Dermatoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

21. Ulusal Dermatoloji Kongresinde yaptığım “Dermatolojide Uzmanlık Eğitimi” adlı konuşmam sabah 08.30 ve paralel iki oturum nedeniyle yeterli dinleyiciye ulaşamadı, özellikle asistan arkadaşlarım ve bir kısım eğitimci arkadaşlarım dinle-ye-mediler. Bu nedenle bu sayımızda çok önemli olan bu konunun yinelenmesinin yararlı olacağını düşündük.

1974 Yılı'nın Mayıs ayı, dermatolojiye asistan olarak ilk adımlarım ve büyük beklentilerim. “Çok değerli hocalarımız bizleri eğitecekler, yetistirecekler, çünkü biz sınav kazanarak, seçilerek geldik, iyi bir eğitim almayı hak ettik,”. Hocaların ağzından çıkan her söze Tanrı kelamı gibi baktığım günler o günler. 2006, aradan 32 yıl geçti ve ben halen uzmanlığa girişimdeki beklentilerimi ümitle sürdürüyorum.

Alabildiğim sınırlı eğitimle ilgili ise aklımda en çok kalan ve bende hayranlık uyandıran anılarım Rahmetli Faruk hocamın sorduğumuz vakalara bakıp bakıp birden net bir tanı koymasındır. Hele bir güvercin biti vakamız vardı -ki tanıyı bir tek Faruk Hocamız koyabilişti- benim için hayranlığın zirvesi sayılabilecek bir olaydı. Bir de üç aşamalı elektrokoter eğitimim vardır. Birinci aşamada hocalarımdan bir al şu koteri Cihan'la birlikte yap dedi (Cihan bizden 1.5 yıl kıdemli, İran'lı, 1.90 boyunda ve kekeme bir arkadaşımızdı. Koterin küçük topuz ucunu eline alıp “ba-ba-ba-bak, bö- bö- böyle ba-ba-bastıra bastıra ya-yapacaksın dedi. İkinci aşamada ben koter yaparken (ilkinden 2-3 yıl sonra) gelen Adem Köşlü ağabeyimiz”. Yahu önce iğne ucla girip bül oluştur, daha kolay olur” dedi. Son aşama ise benim kişisel çabalarım ve arsızlığımla gerçekleşti. Agop Hoca'ma gidip, “Bir küçük bir büyük topuz dışında bir sürü uçlar var bunların kullanımını ne zaman öğreteceksiniz” dedim. O da “ Hah-hah- hah (gülme sesi) Gel oğlum muayene-

hanede hepsini görürsün” dedi. Üç kez gittim, uçların kullanımlarını görmem yanı sıra “Gluteus Maksimus” ekartasyonunu da çok iyi öğrendim.

Asistanlığımın 3. yılı veya yeni uzmanlık dönemim. Sn. Doç Dr. Adem Köşlü bizleri toplayıp, nasıl bir eğitim istediğimizi sordu. Sn Çenesizoğlu (Şu anda Adana'da) söze başladı, “Hocalarımızı poliklinikte başımızda görmek isteriz, Hocalar daha fazla seminer anlatmalı vb” , el-cevap “Hocalar polikliniğe çıkmalı, geçiniz efendim, Hocalar seminer anlatmalı; Hocalar anlatmaz, çeşmeler akarken testi doldurulur”. Yani sürekli elimizde testiyle dolaşıp, hocaların ağzından ballar, şerbetler akmasını kollayacağız kaçırдық mı yandık, tabi asistanlar arasında hocaların ağzına yakın olma savaşları, testi savaşları ve testilerin kırılması da kaçınılmaz. Gerek kendi yetişmem de ve gerekse de diğer eğitim kurumları mensuplarıyla olan muhabbetlerde genellikle gözlediğim eğitim sistemi kıdemli asistanın kıdemsiz öğrettiği, yetersiz olmakla birlikte eğitimcileri yormayan ve üzmeyen bir sistemdi. Bu sistemin bir parçası olarak da ümitle eğitilmeyi beklediğim yıllarda, birdenbire kendimi eğitici pozisyonunda buldum, batmamak için çırpınırken bu işi öğrenmeye başladığımı fark ettim ve halen de keyifle ve zevkle sürdürürken, kendimi de sürekli geliştirmeye çalışıyorum.

Ünlü bir erkek muhabbetidir: Evlilikte seks zevk midir angarya mıdır sorusuna erkek asistan yanıtı, “zevk olsa gerek, angarya olsa hocalar onu da bize yaptırırlardı” (Demek o zaman hocalar hep erkek ağırlıklıymış). Asistana bakış açısını gösteren çok hoş bir fıkradır. O günden bugüne genel anlayışın çok değiştiğini zannetmiyorum ve maalesef gözlemiyorum da. Tabii ki farklı yaklaşımı olan eğitimi asli görev olarak algılayan kişi ve kurumlar da var ama ma-

Yazışma Adresi: Dr. Ertuğrul H. Aydemir, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Dermatoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
Tel.: 0212 414 31 22 Fax: 0212 587 05 05 E-mail: ehaydemir@hotmail.com

alesef azınlıkta.

Kendi yaşantımdan, çevremden, sohbetlerden derlediğim "Özlü Hoca sözleri" asistana bakış açısını yine çok güzel vurgulamaktadır:

Asistanın sorduğu hiçbir soruya hocalar bilmiyorum yanıtı vermez,

- Öyle bedava öğrenmek yok, hadi bakalım sen oku öğren bize de anlat bakalım"

- Görsünler bakalım ukala ukala soru sormayı

- Okusunlar,öğrensinler,kitapları var,internet var (biz eğitimciler niye varız ?).

- Hele bunu da bilsinler de görelim (sınav sorusu için)

- İş yaptıracak asistan bulamıyoruz

- Ben zaten part-time çalışıyorum, benden eğitim meğitim bu kadar.

- Tembel bunlar, tembel

- İyice azdı bu asistanlar

- Kızlardan asistan mı olur, yarın öbür gün evlenirler, hamile kalırlar, işi aksatırlar.

Asistan görüşleri : Asistan arkadaşlarımız haklarından o kadar bihaberler ve hak aramaya o kadar yabancılar ki istekleri bile çok mütevazı

-Vizitler eğitici değil, vizitlerde hastalar tartışılarak eğitim verilmeli.

-Hasta takip ve tedavilerinde homojenlikten çok nonhomojenliğe tolerans geliştirilmesi.

-Her hoca senede en az bir eğitici seminer anlatmalı. Demek ki yılda biri bile bulamayanlar var (Yılda birlik, onun da önemli bir kısmı son aylara programlanarak kaynatılan hoca seminerleri genellikle kural gibidir).

-Öğretim üyelerinin hemen hemen hepsinin part-time çalışmaması.

-Poliklinikte hocalarla birebir, birlikte eğitilerek hasta bakmak

-Hastaneler arası kısa değişimlerle farklı gözler ve vizyonlar edinmek

-Hastaneler arası ortak seminer programları yapılması

-Haftalık makale ve olgu saatleri olmalı

-Usta çırak eğitiminin etkinleşmesi, korku, baskı ve çekingenlik olmadan uzman boyutunda da aynı tarzda yaklaşım. (Demek ki korku ve çekingenlik var)

-Asistanlara eşit davranılması, eşit, fırsat ve haklar verilmesi, yayın, çalışma, görev, her dalda (kozmetik vb) eşit görev dağılımı, vb. ayrımcılık yapılmaması.

Son iki istek bir eğitim kurumunda hiç yaşanmaması gereken, gerçekten tüyler ürpertici ve çok üzücü durumları ifade ediyor.

Bu noktada 32 yılda uzmanlık eğitiminde gördüğüm sorunlardan kısa kısa söz etmek istiyorum: Uzmanlık eğitiminde önemli bir sorun olmakla birlikte en çözülebilir olduğunu düşündüğüm sorunlarımızdan bir tanesi eğitimci yetersizliğidir . Maalesef, asistan kadrosu olup da eğitici olmayan veya var görünen, fiilen olmayan merkezler halen var. 1984 yılında Dicle Üniversitesine geçici görevle gittiğimde karşımdaki manzara, başlarında bırakın öğretim üyesini, uzman bile olmadan uzmanlık eğitimi almaya çalışan üç asistandı (Canlı tanık o üclünün en kıdemsizi İnci Mevlütoğlu). Göçebe öğretim üyeleriyle, çark döndürülmeye gayret ediliyordu ve bu tek örnek de değildi. Maalesef bir çok yeni açılan üniversitede ise eğitim yalnızca Yardımcı Doçent düzeyinde

meslektaşlarımızın üstüne yıkılmaktadır.En iyisinin deneyimi uzmanlık sonrasında 2-3 yıllıktır, çoğunda bu süre bile geçmemiştir. Çoğunun dertleri güçleri de kendilerini bekleyen doçentlik dosyası ve sınavlarıdır, enerji ve zamanın da çoğu bu yöne kaymaktadır.

Yine çok eksik olan bir başka konu gerek öğrenci, gerek asistan eğitimi için hiçbirimizin ciddi bir pedagojik kavram, eğitim kavramı oluşturabilecek bir eğitim almamış olmamızdır. Bu yeti her nasılsa bizlere şef yardımcısı, yardımcı doçent veya doçent olduğumuzda ilahi güçler tarafından vahiy olarak gönderilmektedir. Doğaldır ki bu eksikliği kişisel çabalarıyla, dersler, kurslar, iyi ve kötü deneyimlerden çıkarımlar, örneklerle kapatmaya çalışan, kendini eğiten, konuya değer veren arkadaşlarımız var, fakat maalesef onlar da azınlıkta, çoğunlukta, kendinde bulunan tanrısal güçlerin her sorunu çözmeye yeteceğini düşünmekte ve böyle bir eğitim kavramını istihza ve aşığılamayla karşılamaktadırlar.

Günümüzde uzmanlık eğitimi için planlar, programlar yapılmakta ve bazı merkezlerde de uygulanmaya çalışılmaktadır .Bir çok eğiticiyle konuşup, nasıl bir eğitim uyguladıkları ve programları hakkında fikir edindim. 5 yıllık eğitim ve çalışma programı olan kurumlardan, altı tanesinin programlarını inceledim ve çoğunda ortak olan bazı özellikler gözümde çarpıtı: Bir kere yönetmelik yazmayı çok seviyoruz. Programların hepsi, program değil, yasa, yönetmelik veya tüzük gibi hazırlanmış, kuramsal ağırlıklı.Yıllara göre çalışma programları bazılarında belirlenmiş fakat birbirinin aynı gidiyor, bazılarında daha güzel, konulara göre bölünme de var. Yine bu işi ciddiye alan yerlerde haftanın her günü uygulanacak eğitimin de şekil ve konuları belirlenmiş, eğer gerçekleştirilebilirlerse çok değerli bir yaklaşım. Asistan değerlendirme sınavları çoğu yerde yapılıyor, fakat hepsi düzenli değil, buna karşılık bazılarında yıllara göre sınav konuları bile belirlenmiş. Asistan karneleri kuramsal olarak bir çok yerde uygulanıyor, fakat istikrarlı değil, takipleri güçlü değil ve bazıları çok ayrıntılı ve hantal. Yine bazı kurumlarda zorunlu rotasyonlar dışında yararlı olabileceği düşünülen Zührevi hastalıklar hastaneleri, patoloji, plastik cerrahi gibi isteğe bağlı rotasyonlar da uygulanıyor ki bu da güzel bir yaklaşım. Bu çalışma programlarında en çok dikkatimi çeken nokta tüm programların asistan odaklı olması. Hepsini emir kipinde ve öznesi asistan olarak yapmalılar, öğrenmeliler, yapmakla yükümlüdürler şeklinde hazırlanmış. Asistanların neler yapmaları gerektiği konusunda ince ince ayrıntılar verilmekle birlikte hocaların veya eğitimcilerin neler yapmaları gerektiği, ne gibi sorumlulukları ve yükümlülükleri olduğu konusunda en küçük bir not bulunmamakta, asistanlar sık sık denetlenmediği halde hocaların denetlenmesi gibi bir kaygı ve kavram hiç bulunmamakta.

Bu eğitim programları uzmanlık eğitiminin bilimsel ve kuralı bir zemine oturtulması amacıyla yapılmakta ve gerekçe olarak ta "Artık Uzmanlık eğitimi usta çırak eğitiminden çıkarılarak, bilimsel hale getirilmelidir" söylemi öne sürülmektedir. Bunun çok yanlış bir söylem olduğunu düşünüyorum. Bence uzmanlık eğitimi en iyi usta çırak eğitimiyle verilir, yeter ki ustalar veya kendisine usta sıfatı yakıştırılanlar işlerini benimseyip, keyifle, zevkle öğretmeye başlasın ve kendilerini sürekli olarak yenilesinler. Bunlar yapılmadığı için hiç olmazsa, standardı, olmazsa olmazları kurtaralım, bundan aşağısını yapmasınlar, diye kurallar, kayıtlar, check-list'ler, çi-

zelgeler, programlar vb. konmaktadır. Plan programa karşı olduğum sanılmasın, ama salt bu tür bir yaklaşım görev sınırını daraltarak, temelinde de amaçlandığı gibi ancak asgari standardı sağlayacaktır. Bu nedenle, bu plan, program içinde dahi usta çırak eğitimi (poliklinikte, vizitte, uygulamalarda vb) çok önemlidir ve uzmanlık eğitiminin aslıdır.

Gerek asistan arkadaşlarımızın, gerekse de biz eğitimcilerin gözden kaçırdığımız veya göz ardı ettiğimiz en önemli nokta en başta belirttiğim gibi Tıpta Uzmanlık Sınavını sınavını kazanarak, yani bir hak kazanarak gelen asistanların, kadrolu bir çalışan olduğu kadar, hak sahibi bir tüketici oldukları ve kendilerine bu hizmetin en iyi ölçülerde verilmesi gerek-

lidir. Asistanlardan geri bildirim alınması da, uzmanlık eğitiminin değerlendirilmesinde, eğitimin başarısını belirlemek için en iyi ölçütlerden biridir ve muhakkak yapılmalıdır. Biz eğitimciler olarak eğer bu sorumluluğu kendimizde hissetmiyorsak, gereğini yerine getirmiyorsak, yani hem kendi alanımızda, hem eğitimcilik alanında bilgi ve becerilerimizi geliştirme yönünde kendimizi eğitip geliştirmiyorsak, bunları asistanlarımıza zaman ayırarak en iyi şekilde aktarmıyorsak, eğitici, hoca, şef vb hiçbir unvanı ve sıfatı da hak etmiyoruz demektir.

Tüm eğitilenlere ve hakkını vererek eğitene ve eğitime katkıda bulunanlara saygılarımı sunarım.